

תורה שבעל פה

בית, חינוך ומשפחה

על פי תכנית הרפורמה ללמידה משמעותית

הוראות לנבחן

א. משך הבחינה: שעה וחצי.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שלושה פרקים.

פרק ראשון	—	(15×4)	—	60 נקודות
$\left\{ \begin{array}{l} \text{פרק שני} \\ \text{א:} \\ \text{פרק שלישי} \end{array} \right.$	—	(10×4)	—	40 נקודות
	<hr/>			
	—	סה"כ	—	100 נקודות

ג. חומר עזר מותר בשימוש: אין.

ד. הוראות מיוחדות: אין.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב כטיוטה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).
 רשום "טיוטה" בראש כל עמוד טיוטה. רישום טיוטות כלשהן על דפים שמחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

בהצלחה!

השאלות

פרק ראשון (60 נקודות)

ענה על ארבע מן השאלות 1-5 (לכל שאלה – 15 נקודות).

1. "טובים השניים מן האחד"

א. על פי הפסוק "ושכנתי בתוך בני ישראל" (שמות, כ"ט, מ"ה) שאל הרב משה בלייכר שאלה

על מאמר חז"ל "איש ואישה זכו – שכנינה ביניהן" (סוטה, יז, ע"א).

מהי השאלה של הרב משה בלייכר, ומהי תשובתו על שאלה זו? (7 נקודות)

ב. (1) "אמר רבן שמעון בן גמליאל: לא היו ימים טובים לישראל כחמישה עשר באב

וכיום הכיפורים, שבהן בנות ירושלים יוצאות..." (תענית, פרק ד', משנה ח').

ציין שני מאפיינים של הבגדים שלבשו בנות ירושלים במעמד זה, וכתוב את הנימוק

שהוזכר במשנה לאחד מן המאפיינים האלה.

(2) בני זוג שרוצים לבדוק את התאמתם זה לזה לקראת נישואין – מה עליהם לברר

וללכן ביניהם? כתוב שני פרטים.

(8 נקודות)

2. יצר ויצירה

א. "המסתכל בעריות מעלה על דעתו שאין בכך כלום... והוא אינו יודע שראיית העיניים

עוון גדול" (רמב"ם, הלכות תשובה, פרק ד', הלכה ד').

(1) מדוע המסתכל בעריות "מעלה על דעתו שאין בכך כלום"?

(2) מדוע ראיית העיניים היא "עוון גדול"? כתוב שתי סיבות.

(8 נקודות)

ב. על פי הרמב"ם, איסור נגיעה של חיבה בין איש לאישה שאסורים זה לזה הוא איסור

מן התורה, ואילו על פי הרמב"ן, איסור זה הוא מדברי חכמים.

(1) הסבר את עמדתו של כל אחד מהם.

(2) על פי הראי"ה קוק, מהו המצב שבו יסכים הרמב"ן לדעת הרמב"ם?

(7 נקודות)

3. קידושין ונישואין

א. (1) המילים "ארוס" ו"ארוסה" בהיפוך סדר האותיות הן אסור ואסורה.

למילה "אסור" יש שתי משמעויות הסותרות זו את זו.

הסבר כיצד כל אחת מן המשמעויות האלה באה לידי ביטוי בחיי הזוג בתקופת האירוסין.

(2) חתן רשאי לברך את ברכות האירוסין, אולם ברוב קהילות ישראל נהוג שהרב

הוא המברך ברכות אלו.

כתוב שני נימוקים למנהג זה.

(7 נקודות)

ב. (1) "האישה נקנית בשלוש דרכים" (קידושין, פרק א', משנה א').

למילה "נקנית" יכולות להיות שתי משמעויות, אך רק אחת מהן נכונה במשנה זו.

כתוב את שתי המשמעויות, וציין מהי המשמעות הנכונה במשנה זו.

(2) כיום נוהגים לקדש אישה בטבעת. כתוב נימוק אחד למנהג זה.

(8 נקודות)

4. התחייבויות שבין איש לאשתו

א. "כשנושא אדם אישה... יתחייב לה בעשרה דברים ויזכה בארבעה דברים".

(רמב"ם, הלכות אישות, פרק י"ב, הלכה א')

(1) הסבר בלשון שניים מן הדברים שהבעל מתחייב בהם לאשתו בנישואין.

(2) ציין שני דברים שהבעל זוכה בהם בנישואין, וכתוב איזו מן החובות של הבעל תיקנו

כנגד כל אחד מן הדברים שציינת.

(8 נקודות)

ב. "ואלו מלאכות שהאישה עושה לבעלה: טוחנת, ואופה, ומכבסת... " (כתובות, פרק ה', משנה ה').

(1) על פי חז"ל, כתוב דרך אחת שבה אישה יכולה לפטור את עצמה מכמה מן המלאכות

האלה.

(2) הסבר את השינוי שחל בימינו בנוגע לחיוב של אישה במלאכות אלה.

(7 נקודות)

5. בניית הבית

א. בגמרא מובא סיפור על בן בבל שעלה לארץ-ישראל ונשא אישה בת הארץ.

בסוף הסיפור בבא בן בוטא אומר לאישה:

"את עשית רצון בעלך, המקום יוציא ממך שני בנים כבבא בן בוטא" (נדרים, סו, ע"ב).

(1) כתוב מדוע כעס הבעל על אשתו, והסבר למה התכוון בבא בן בוטא במילים

"את עשית רצון בעלך".

(2) מה גרם להתדרדרות היחסים בין בני הזוג, ומה אפשר ללמוד מסיפור זה

על חיי הזוגיות?

(10 נקודות)

ב. "אלו דברים שאדם אוכל פרותיהן בעולם הזה והקרן קיימת לו לעולם הבא... והבאת שלום".

(פאה, פרק א', משנה א')

הביטוי במשנה הוא "הבאת שלום" ולא "עשיית שלום".

על פי הפירוש של הרב ישראל ליפשיץ ("תפארת ישראל") שלמדת, מהו הערך שאפשר

ללמוד מן השימוש בביטוי "הבאת שלום"? (5 נקודות)

עליך לענות על פרק שני או על פרק שלישי, לפי התכנים שלמדת.**פרק שני** (40 נקודות)

אם למדת **פרקים א'-י"א מהחוברת**, ענה על ארבע מן השאלות 6-10 (לכל שאלה – 10 נקודות).

6. יצר ויצירה

א. יש שני מצבים שבהם גבר ואישה שאינם קרובי משפחה שוהים לבדם בחדר ואינם עוברים על איסור ייחוד.

(1) ציין את שני המצבים האלה.

(2) בנוגע לכל אחד מן המצבים שציינת, הסבר מדוע הם אינם עוברים על איסור ייחוד.
(5 נקודות)

ב. גבר ואישה שנוסעים לבדם במכונית, לא בשעת הדחק ולא במקום סכנה, אינם עוברים על איסור ייחוד אם מתקיימים שני תנאים.
כתוב את שני התנאים. (5 נקודות)

7. קידושין ונישואין

א. ציין שתי פעולות שהעדים צריכים לעשות במעמד החופה, והסבר מדוע עליהם לעשות פעולות אלה. (5 נקודות)

ב. כתוב שלושה מנהגים שנוגעים לזיכרון ירושלים ונוהגים לעשותם במעמד החופה.
(5 נקודות)

8. טומאה וטהרה

א. (1) "נתן הקדוש ברוך הוא שלוש מצוות לנשים, שיהיו הם עיקר בהם אף על פי דשייכה [ששייכת] גם באנשים. והם: מצוות חלה, נר שבת ונידה" (הרב יוסף חיים, בן איש חי).

הסבר מדוע מצוות נידה נוגעת גם לאנשים ומדוע הנשים הן העיקר במצווה זו.

(2) מהו העונש המוטל על איש ואישה שחיים חיי אישות בזמן שהאישה נידה?
(6 נקודות)

ב. האיסור לחיות חיי אישות עם אישה נידה כתוב בתורה בסמיכות לאיסור לשאת אחות. מה אפשר ללמוד מסמיכות זו? (4 נקודות)

9. גירושין

א. מהי תקנת רבנו גרשום בעניין גירושין, ומדוע הוא תיקן תקנה זו? (4 נקודות)

ב. (1) כתוב את הפתרון של בית הדין בנוגע למקרים קיצוניים שבהם אישה מסרבת לקבל גט.

(2) על פי החוק במדינת ישראל, כתוב שלוש מגבלות (סנקציות) שאפשר להטיל על בעל המסרב לתת גט.

(6 נקודות)

10. שאלות קצרות

ענה בקצרה על שניים מן הסעיפים א-ג (לכל סעיף – 5 נקודות).

א. מדוע הרהורי עברה קשים מעברה? כתוב שני הסברים.

ב. כתוב שני טעמים לחיוב לטבול טבילת טהרה במים.

ג. כתוב שני פרטים שנכללים ב"הסכם לכבוד הדדי".

עליך לענות על פרק שני או על פרק שלישי, לפי התכנים שלמדת.

פרק שלישי (40 נקודות)

אם למדת פרקים א'-ו', י'-י"ד מהחוברת, ענה על ארבע מן השאלות 11-15 (לכל שאלה – 10 נקודות).

11. יצר ויצירה

א. יש שני מצבים שבהם גבר ואישה שאינם קרובי משפחה שוהים לבדם בחדר ואינם עוברים על איסור ייחוד.

(1) ציין את שני המצבים האלה.

(2) בנוגע לכל אחד מן המצבים שציינת, הסבר מדוע הם אינם עוברים על איסור ייחוד.
(5 נקודות)

ב. גבר ואישה שנוסעים לבדם במכונית, לא בשעת הדחק ולא במקום סכנה,

אינם עוברים על איסור ייחוד אם מתקיימים שני תנאים.

כתוב את שני התנאים. (5 נקודות)

12. קידושין ונישואין

א. ציין שתי פעולות שהעדים צריכים לעשות במעמד החופה, והסבר מדוע עליהם לעשות פעולות אלה. (5 נקודות)

ב. כתוב שלושה מנהגים שנוגעים לזיכרון ירושלים ונוהגים לעשותם במעמד החופה.
(5 נקודות)

13. גירושין

א. מהי תקנת רבנו גרשום בעניין גירושין, ומדוע הוא תיקן תקנה זו? (4 נקודות)

ב. כתוב את הפתרון של בית הדין בנוגע למקרים קיצוניים שבהם אישה מסרבת לקבל גט.

(2) על פי החוק במדינת ישראל, כתוב שלוש מגבלות (סנקציות) שאפשר להטיל על בעל המסרב לתת גט.

(6 נקודות)

14. התנהלותה של המשפחה

א. (1) מה הייתה התשובה של רבי אלעזר בן עזריה לאחר שחכמים ביקשו ממנו לשמש

בתפקיד נשיא?

(2) על פי הראי"ה קוק, הסבר את המסר שלומדים מן התשובה של רבי אלעזר בן עזריה.

(5 נקודות)

ב. (1) "ולפי זה יהיה אמת בצד מה שיוכל העשיר לומר כוחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה".

(רבנו ניסים, דרשות הר"ן)

מדוע יש "אמת בצד מה" בטענת העשיר?

(2) הסבר את הנאמר בתורה בנוגע לטענה זו.

(5 נקודות)

15. שאלות קצרות

ענה בקצרה על שניים מן הסעיפים א-ג (לכל סעיף – 5 נקודות).

א. מדוע הרהורי עברה קשים מעברה? כתוב שני הסברים.

ב. "לעולם ידחוק אדם עצמו ויתגלגל בצער... ואל ישליך עצמו על הציבור. וכן ציוו חכמים ואמרו:

'עשה שבתך חול ואל תצטרך לבריות' " (רמב"ם ושו"ע).

הסבר בלשונך דברים אלה.

ג. כתוב את הפירוש המילולי של הביטוי "סוגה בשושנים", והסבר את ההקשר שלו

לדיני ההרחקות שבין איש לאישה.

בהצלחה!